

NAUČNI SKUP „SAVREMENI TRENDovi U EVROPSKOJ EKONOMIJI: IMPLIKACIJE ZA SRBIJU“

ORGANIZATOR: VISOKA POSLOVNA ŠKOLA STRUKOVNIH
STUDIJA, NOVI SAD, 27. OKTOBAR 2011.

Organizaciono, marketinško, menadžersko i vlasničko prestrukturiranje privrede Srbije, pečat su prve decenije 21. veka. Paralelno sa strukturnim promenama poslovnog ambijenta, na scenu stupa svojevrtni makroekonomski reinženjering privrednog sistema Srbije. Nevidljiva ruka tržišta „gura“ u zapećak i poslednje recidive dogovorne ekonomije. Šok-terapija dobija prevlast nad postepenom privatizacijom. Tranzicija se odvija pod dirigentskom palicom gurua Ćikaške škole, promotera neoliberalnog koncepta. Institucionalni nosioci globalizacije (MMF, Svetska banka) nas ohrabruju i daju finansijsku pomoć.

Poslovni sistemi, dotadašnji nosioci privrednog razvoja, poput *Zastave* iz Kragujevca, *Elektronske industrije* iz Niša, *IMR*-a iz Rakovice, *IMT*-a iz Beograda, *Jugoalata* iz Novog Sada, *Viskoze* iz Loznice, *Petrohemije* iz Pančeva i dr., dobijaju epitet „džinovni na staklenim nogama“. Bankarski sistem se „preoblači“ u ruho internacionalnih bankarskih sistema. Pravo građanstva dobijaju finansijsko-bankarske reči, poput: berza, broker-diler, hedž fondovi, investicioni fondovi, portfolio menadžment, akcije, fjučersi itd. Internacionalni trgovinski lanci *Merkator*, *Metro*, *IDEA* i *Tempo* menjaju dotadašnju sliku parohijalne trgovine. Trgovinski centri i „bankarske palate“ postaju svojevrstne arhitekture komercijalno-urbanističkog lika megapolisa (gradova). Rada se nova okosnica privrednog razvoja Srbije. Uslužni sektor dobija prevagu nad „džinovima na staklenim nogama“. Na prvi pogled, tranzicija se odvija „uspešno“ u skladu sa regionalnim i globalnim trendovima. „Evropa petnaestorice“ otvara vrata posttranzicionim zemljama i transformiše se u „Evropu dvadeset sedmorice“.

Naučnostručna elita, pozivajući se na savremenu teoriju i progresivnu praksu, traži odgovore na pitanje kako da Srbija postane punopravni član regionalnih ekonomskih integracija. Pažnja većine stekholdera u Srbiji (političke, ekonomske i naučne elite) usmerena je ka Evropskoj uniji (EU), gde joj je i prirodno mesto. Univerziteti, fakulteti, instituti, više škole i naučnostručna udruženja organizuju naučne simpozijume, konferencije i međunarodne naučne skupove na temu: *Evropske regionalne integracije*

---

* Dr Sreten Ćuzović, redovni profesor Ekonomskog fakulteta u Nišu

– *izazov za Srbiju*. Traže se odgovori na pitanja: *Gde se Srbija danas nalazi? Kuda Srbija želi da krene? i Sa čime Srbija želi da krene u EU?* Naučnostručni skupovi postaju svojevrsna platforma za sagledavanje SWOT analize pristupanja Srbije EU. Zaključci i poruke sa ovakvih skupova, donete „većinom glasova“, identifikuju EU kao „pravi dom“ za Srbiju.

Istovremeno sa tranzicionim reinženjeringom privrednog ambijenta Srbije i naučnostručnim raspravama o pridruživanju Srbije EU, na scenu stupa i Bolonjska deklaracija. Ona predstavlja projekat harmonizacije našeg visokog školstva sa evropskim obrazovnim sistemom. Tadašnja Viša škola iz Novog Sada uključuje se u evropski obrazovni sistem. Postaje prvenac viših škola Srbije u harmonizaciji nastavnih planova i programa sa evropskim. Uspostavlja saradnju sa: Agencijom nemačke Vlade za tehničku saradnju (GTZ), Svetskim centrom za produktivnost (Syncron International), Međunarodnom asocijacijom za upravljanje razvojem (CEEMAN), Mrežom za razvoj programa poslovnog obrazovanja iz Velike Britanije (BUSINET), Evropskim udruženjem razvojnih, istraživačkih i obrazovnih instituta (EADI), Berufs akademijom iz Mozbaha u Nemačkoj, Ekonomsko-poslovnim fakultetom iz Maribora, Fakultetom organizacionih nauka iz Kranja, Višom poslovnom školom iz Ljubljane, Međunarodnom školom za menadžment IEDC iz Bleda, Visokom poslovnom školom DOBA iz Maribora, Višom strukovnom školom iz Brežica, Siti koledžom iz Noriča, Međunarodnim institutom za menadžment u Parizu, Krakovskom visokom školom, Međunarodnom visokom školom upravljanja iz Sankt Peterburga, pristupa Sporazumu o organizaciji poslediplomskih studija iz područja elektronskog poslovanja (Aladin, ALPE – Adrija inicijativa) itd.

Uspostavljena saradnja predstavlja „internacionalizaciju“ obrazovnog sistema Više poslovne škole iz Novog Sada. To je poslužilo Komisiji za akreditaciju i proveru kvaliteta Ministarstva prosvete Republike Srbije da ovu naučno-obrazovnu instituciju prepozna kao „podobnu“ za akreditaciju, kada 30. aprila 2007. godine prerasta u Visoku poslovnu školu strukovnih studija.

Menadžment, zaposleni i studenti nastavljaju još brže, ali i odgovornije da savladavaju tajne novih studijskih programa. Naučnostručni skupovi, razmena studenata, profesora i saradnika sa evropskim obrazovnim institucijama obogaćuju „intelektualni bilans“ ove institucije. Stižu nagrade i priznanja prof. dr Radovanu Tomiću, direktoru škole, poput *Menadžer u oblasti obrazovanja u Srbiji*. Međunarodna visoka škola upravljanja iz Sankt Peteburga dodeljuje prof. Tomiću *Zlatnu značku*, a na Oksfordskom samitu lidera (20. juna 2011), u okviru dodele *Međunarodne nagrade Sokrat*, prof. Tomiću uručena je *Komemorativna medalja kraljice Natalije* kao najveći stepen priznanja Visokoj poslovnoj školi od strane Univerziteta Oksford. Moglo bi se zaključiti da je Visoka poslovna škola iz Novog Sada posle akreditacije uspešno izvršila samoevaluaciju kvaliteta koji je visoko rangiran od strane eksternog ocenjivača (Univerziteta Oksford).

Rukovodeći se mišlju Rene Dekarta da je „teorija kada se sve zna, a ništa ne hoda“, a da je „praksa bez teorije slepa“, kao i poruke Hajeka da je „delotvorno samo ono znanje koje se može primeniti u praksi“, zaposleni i studenti Visoke poslovne škole u Novom Sadu nastoje da svoja priznanja „podvrgnu“ i novom testu. Povodom pedesetogodišnjice postojanja Škole (2009), organizuju naučni skup, pod nazivom *Poslovno okruženje u Srbiji i svetska ekonomska kriza*. Intelektualna radoznalost, s jedne strane, i globalna finansijska i ekonomska kriza, s druge strane, „ne daju im mira“. Hoće još jedanput da provere validnost osvojenih nagrada.

Ovoga puta na platformi sagledavanja globalne finansijske krize koja je potresla i EU, a posebno Grčku, Portugal i Španiju. U vidu imaju i aktuelne makroekonomske pokazatelje privrednog rasta i razvoja Srbije. Ističemo neke od njih: spoljni dug Srbije u 2010. iznosio je 79,4% BDP i približava se „crvenoj zoni“ zaduženosti, javni dug je krajem septembra 2011. dostigao 44,4% BDP, fiskalni deficit je takođe izražen, učešće izvoza u BDP je malo. Svetski ekonomski forum objavljuje listu konkurentnosti 139 odabranih zemalja, gde je Srbija rangirana na 96. mestu. Pred naučnom elitom Škole se otvara pitanje: *Kako dati svoj doprinos za poboljšanje konkurentne prepoznatljivosti i poslovnih performansi privrede Srbije?*

Odgovor je potražen u okviru organizovanja naučnog skupa, pod nazivom *Savremeni trendovi u evropskoj ekonomiji: implikacije za Srbiju*. Naučni skup je koncipiran kroz nekoliko tematskih celina, i to: 1) *Ekonomija, evrooptimizam i evroskepticizam*; 2) *Regionalni, ruralni i održivi razvoj – evropska i naša iskustva*; 3) *Ekonomija znanja: koncepti, dometi, perspektive*; 4) *Ekonomska kriza i mogućnosti njenog rešavanja* i 5) *Novi menadžment za novu ekonomiju u nastajanju*. U okviru zbornika apstrakata objavljeno je 60 radova, a na skupu je oko 50 učesnika saopštilo svoje radove.

Naučni skup je predstavljao svojevrstu naučnostručnu manifestaciju. Sadržajno osmišljen, protokolarno „visoko sofisticiran“, što je, pored ostalih, potvrdio i šef Kancelarije Svetske banke u Srbiji, gospodin Loup Brefort koji je imao uvodni referat. Pored njega, internacionalni značaj skupu dali su i kolege sa Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, sa svojim uvodnim referatima. Takođe, predstavnik Privredne komore Srbije (PKS) u svom uvodnom referatu predstavio je učesnicima skupa tzv. „postkrizni model ekonomskog rasta i razvoja Srbije u narednom periodu“. Ovim se ne iscrpljuje lista inostranih učesnika skupa, pored pomenutih, svoje radove prezentovali su predstavnici univerziteta iz Rusije, Mađarske, Rumunije, Slovenije, BiH i Makedonije.

Za razliku od tradicionalnih naučnih skupova, ovaj skup imao je više referata koji svoja teorijska saznanja testiraju u praksi. Najčešće su to referati koji traže odgovore na pitanja: *Da li je globalizacija / internacionalizacija „lek“ za sve posttranzicione zemlje i našu zemlju koja se nalazi pri kraju tranzicije? Kako sanirati posledice euforične liberalizacije finansijskih tržišta? Nazire li se kraj globalnoj finansijskoj i ekonomskoj krizi? Kako sadržajno osmisлити naš put ka kandidaturi za članstvo u EU? Kako pomiriti evroskeptike i evrooptimiste? Koje*

su koristi od evropskih integracija? Da li globalna finansijska i ekonomska kriza nagoveštava promenu moći na globalnom nivou? Kako povećati makroekonomsku stabilnost Srbije? Kome dati prednost: makroekonomskom ili strukturnom reinženjeringu privrede Srbije na putu ka EU?

S obzirom na ograničenost prostora za ovakvu vrstu naučnoistraživačkog rada, nismo u mogućnosti da detaljnije „referišemo“ o događajima sa ovog skupa. Svi radovi koji su pozitivno recenzirani i saopšteni na skupu biće objavljeni u narednim brojevima časopisa *Škola biznisa*, tako da se naučnostručnoj javnosti daje na uvid njihov tematski sadržaj, relevantnost istraživane problematike i doprinos rešavanju napred navedenih pitanja. Privodeći kraju raspravu na ovu temu, mišljenja smo da treba istaći nekoliko činjenica koje će uvodni deo ovog prikaza učiniti razumljivijim. Naime, otvara se pitanje: *Zašto smo ovaj prikaz započeli sa društveno-ekonomskim reinženjeringom Srbije iz prve decenije 21. veka?* To nije slučajno, a razloga ima više. Namera nam je bila da kreatore ekonomske politike i naučnostručnu javnost podsetimo da ekonomija pati od Rikardovog greha („zasniva se na pretpostavkama“). Nobelovac Pol Krugman tvrdi „da u ekonomiji nastaju periodi kada ranije znanje biva zaboravljeno i neznanje vlada“. A Gete je odnos teorije i prakse opisao u *Faustu*: „Siva je sva teorija prijatelju moj...“. Profesor Viktor Norman u prilog otvorenom problemu kaže: „Jedna od lepih stvari sa ekonomijom je što je ona način razmišljanja, činjenično stanje ne postoji“.

U prvoj deceniji 21. veka sva pažnja kreatora ekonomske politike bila je usmerena ka blagodetima neoliberalne ekonomije: „šok-terapiji“, nevidljivoj ruci tržišta, finansijskoj liberalizaciji, privrednom rastu zasnovanom na potrošnji, umesto na investicijama. Globalna finansijska i ekonomska kriza započeta 2008. godine razotkriva neodrživost nekih „lekova“ u terapiji zbrinjavanja privrede kao „obolelog“ pacijenta. Novo doba, tzv. „nova ekonomija“, traži promenu dosadašnje terapije. Ona zahteva makrostrukturni reinženjering i na strani „učitelja“. Promenu ekonomske „terapije“ nagoveštavao je i nobelovac Dozef Štiglic, kao i Alen Grispen. Priznali su da čovek nije bezgrešan. Od njega samog zavisi da li će se „pokajati“ i zatražiti oprostaj grehova. U našim naučnostručnim krugovima bi rekli „ko radi taj i greši“. Možda je to dobar znak kreatorima ekonomske politike u Srbiji da postkrizni model rasta i razvoja Srbije bude zasnovan na odmerenoj marketing miksa terapiji: „aspirina – penicilina – hirurškog zahvata“.

Niš–Kragujevac, 31. oktobra 2011.